

หมอชวนรู้

ยาฆ่าเชื้อ ยาปฏิชีวนะ และยาแก้อักเสบ ต่างกันอย่างไร

บทความโดย

ศ. พญ.ศศิโสภิต เกียรติบูรณกุล

สาขาวิชาโรคติดเชื้อ ภาควิชาอายุรศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย

หมอชวนรู้

The Medical Council of Thailand

tmc.or.th

ยาฆ่าเชื้อ ยาปฏิชีวนะ และยาแก้อักเสบ ต่างกันอย่างไร

คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จักยาฆ่าเชื้อ และมักเรียกยาปฏิชีวนะว่าเป็น “ยาแก้อักเสบ” ซึ่งไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าการใช้ยาปฏิชีวนะจะทำให้โรคที่เป็นอยู่หายเร็วขึ้นเพราะเข้าใจว่ายาจะรักษาหรือต้านการอักเสบได้

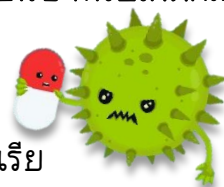

ยาปฏิชีวนะ หมายถึง

ยาที่ใช้รักษาการติดเชื้อแบคทีเรีย เป็นยาที่มีฤทธิ์ ฆ่าเชื้อหรือยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย ตัวอย่างเช่น เพนนิซิลิน อะม็อกซิซิลิน ลีโวฟลอกซาซิน **ไม่มีฤทธิ์ลดการอักเสบ** ส่วนยาฆ่าเชื้อโรคกลุ่มอื่น ๆ

มักจะเรียกว่า “ยาฆ่าเชื้อหรือยาต้าน” แล้วต่อด้วยกลุ่มของเชื้อโรค เช่น ยาฆ่าเชื้อราหรือยาต้านเชื้อรา ยาฆ่าเชื้อไวรัสหรือยาต้านไวรัส ซึ่งมีชนิดของยาที่ใช้บ่อยกว่ายาปฏิชีวนะและแพทย์มักใช้ในทางคลินิกน้อยกว่า ยาฆ่าเชื้อราชนิดรับประทานที่ใช้บ่อย ๆ เช่น ฟลูโคนาโซล ส่วนยาต้านเชื้อไวรัสที่ใช้บ่อย ๆ เช่น ยารักษาเริม ยาต้านเอชไอวี สำหรับรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี ยาต้านไวรัสสำหรับรักษาไข้หวัดใหญ่และโควิด-19 ซึ่งใช้สำหรับผู้ติดเชื้อบางรายที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นไข้หวัดใหญ่และโควิด-19 ที่รุนแรง ไม่ได้ใช้สำหรับผู้ติดเชื้อทุกราย โดยทุกครั้งที่ยินยาฆ่าเชื้อซึ่งรวมถึงยาปฏิชีวนะด้วย ต้องรับประทานให้ครบตามที่แพทย์สั่งหรือที่เภสัชกรแนะนำ เพราะการหยุดใช้ยาเมื่ออาการดีขึ้น การหยุดยาก่อนกำหนด **จะมีผลเสีย** อาจทำให้โรคลกลับเป็นซ้ำหรือเกิดผลแทรกซ้อนที่รุนแรงจากการติดเชื้อที่ยังรักษาไม่หายดี รวมไปถึงเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดเชื้อดื้อยาในอนาคต

โดยเฉพาะกรณีการรับประทานยาปฏิชีวนะไม่ครบในกรณีที่มีการติดเชื้อแบคทีเรีย เนื่องจากเชื้อแบคทีเรียที่ไวต่อยาได้ถูกฆ่าไปบางส่วน แต่เชื้อแบคทีเรียที่ดื้อยายังอยู่ในร่างกาย และมีการแบ่งตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การใช้ยาปฏิชีวนะชนิดเดิม ขนาด (โดส) เดิมรักษาไม่ได้ ถ้ากินยาปฏิชีวนะเพราะเข้าใจผิดว่าเป็นยาแก้อักเสบ ทั้งที่ความจริงเป็นยาที่มีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อหรือยับยั้งแบคทีเรียอย่างเดียว ไม่ได้ฆ่าเชื้อไวรัสหรือเชื้ออื่น ๆ และไม่ได้มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ นอกจากไม่เกิดประโยชน์ในการรักษาการอักเสบที่เกิดขึ้นแล้ว ยังจะทำให้เชื้อโรคดื้อยามากขึ้นด้วย เมื่อมีการติดเชื้อแบคทีเรียครั้งต่อไป ทำให้ต้องเปลี่ยนไปใช้ยาปฏิชีวนะชนิดใหม่ที่แรงและแพงขึ้น ซึ่งเหลือให้ใช้ยังไม่กี่ชนิด สุดท้ายก็จะไม่มียารักษา และเสียชีวิตในที่สุด

นอกจากนี้ ควรใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุสมผล **ไม่ใช่ยาปฏิชีวนะที่มีฤทธิ์ยาแรงหรือกว้างเกินไป** เพื่อมุ่งให้หายจากอาการป่วยโดยเร็ว หากใช้ยาปฏิชีวนะที่มีฤทธิ์แรงในการรักษาเริ่มแรกทันทีบ่อย ๆ จะส่งผลให้เกิดการดื้อยา และเมื่อเกิดการดื้อยาแล้ว จะทำให้ไม่มียาปฏิชีวนะชนิดต่อไปในการรักษา

ยาม่าเชื้อ ยาปฏิชีวนะ และยาแก้ปวด ต่างกันอย่างไร

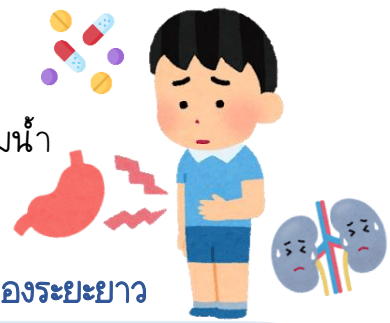
3 กลุ่มโรคที่ไม่จำเป็นต้องใช้ยาปฏิชีวนะ คือ

เนื่องจากเป็นโรคที่หายได้เองและส่วนใหญ่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ยกเว้น ในกรณีที่มียูจจาระร่วงที่มีอาการรุนแรง เช่น ถ่ายเป็นมูกเลือดและมีไข้ ควรไปพบแพทย์

ส่วนยาแก้ปวดหรือยาต้านการอักเสบ เป็นยาที่มีฤทธิ์ลดการอักเสบ บรรเทาปวด หรือลดบวม รวมถึงลดไข้ได้ด้วย ตัวอย่างเช่น แอสไพริน ไอบูโพรเฟน ไดโคเฟรีแนค **ไม่มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อแบคทีเรียหรือฆ่าเชื้อโรคอื่น ๆ** ใช้สำหรับกรณีที่เกิดอาการดังกล่าวจากการบาดเจ็บจากการทำงาน เล่นกีฬา หรือการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เป็นการติดเชื้อ ดังนั้นเราไม่ควรเรียก ยาปฏิชีวนะว่า **“ยาแก้ปวด”** เพราะเมื่อใช้ยาไม่ถูกต้องจะก่อให้เกิดโทษ โดยมีผลข้างเคียงของยา โรคไม่หาย แพ้ยา หากแพ้ไม่มากอาจมีแค่ผื่นคัน ถ้ารุนแรงมากขึ้น ผื่นหนังจะเป็นรอยไหม้ หลุดลอก หรืออาจเสียชีวิต และเสียเงิน

นอกจากนี้ ยาแก้ปวดหลายชนิดอาจทำให้มีอาการปวดท้อง การระคายเคืองกระเพาะอาหาร มีเลือดออกในทางเดินอาหาร ภาวะบวมหน้า ความดันเลือดสูง และเกิดพิษต่อไต (ที่เรียกว่า **“ไตวาย”**) ได้ ซึ่งการรับประทานยาแก้ปวดนี้ ให้กินและหยุดตามอาการ กล่าวคือ ถ้าอาการดีขึ้นแล้ว ก็สามารถหยุดกินได้ และไม่ควรกินต่อเนื่องระยะยาว

วิธีที่ดีและปลอดภัยที่สุดในการใช้ยาม่าเชื้อ ยาปฏิชีวนะ และยาแก้ปวด คือ การใช้ยาภายใต้การดูแลหรือคำแนะนำของแพทย์หรือเภสัชกรอย่างเคร่งครัด เพื่อการใช้ยาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เกิดผลข้างเคียงน้อยที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุด